

Ούζο - Ιστορία Μιας Λέξεως

«Διάσπαρτα σε ημερολόγια, περιοδικά, εφημερίδες αλλά και σε βιβλία, βρίσκονται ενενήντα περίπου δημοσιεύματα του Αχιλλέα Τζάρτζανου, που μαζί με τις πραγματείες και τα βιβλία του είναι χαρακτηριστικά της επιστημονικής πορείας και των ενδιαφερόντων του», γράφει ο γιος του Νάσος Τζάρτζανος στον πρόλογο του βιβλίου Άρθρα και μελετήματα του Αχιλλέα Τζάρτζανου.

Αυτά, λοιπόν, τα άρθρα ίσως είναι τα πιο γοητευτικά που μας άφησε ο Τζάρτζανος: ακούστε με πόσο κέφι σε ένα από αυτά μιλάει για τη γέννηση της λέξης ούζο.

«Όλοι βέβαια σήμερα, φτωχοί και πλούσιοι, ταπεινοί και αριστοκράτες, πίνουν το ουζάκι τους, και το ούζο είναι πια το αγαπημένο ποτό σε κυρίες και κυρίες, σε νέους και δεσποινίδες, και σερβίρεται όχι μόνο στα λαϊκά ποτοπωλεία ή στα φτωχικά σπίτια, παρά και στο πλουτοκρατικά σαλόνια και τα αριστοκρατικά κέντρα. Αμφιβάλλω όμως, αν έξω από τον Τύρναβο της Θεσσαλίας, που είναι η πατρίδα του ούζου και του ονόματός του, θα υπάρχει κανείς, που να γνωρίζει πόθεν έλαβε το τόσο αγαπημένο τώρα στους πολλούς αυτό ποτό το όνομα του, ή -το σπουδαιότερο- αν υπάρχει κανείς που να ημπορή να μαντεύσει, τι σχέσιν έχει το όνομα του ούζου με το πράγμα, που σημαίνει αυτή η λέξις.»

Ας γυρίσουμε λοιπόν καμιά εκατόν πενήντα χρόνια και κάτι ακόμα πίσω και ας πάμε στη Θεσσαλική κωμόπολη, στην πατρίδα του ούζου, τότε κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας της Θεσσαλίας.

Το «**ματαβρασμένο ρακί**» αυτό ονομάστηκε ούζο μόλις κατά τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας στον Τύρναβο και στη Θεσσαλία (1878-1881) από την εξής αφορμή.

» Βρισκόταν τότε στον Τύρναβο ένας στρατιωτικός γιατρός του Τουρκικού στρατού, Αρμένιος, ονομαζόμενος Σταυράκ-μπέης, ο οποίος είχε μεγάλη φιλία με δύο προκρίτους Τουρναβίτες, τον Αντώνιον Μακρήν, υφασματέμπορον, και τον Δημήτριον Δουμενικιώτην, παντοπώλην και ποτοποιόν, και η παρέα αυτή των τριών φίλων τακτικά μεσημέρι και βράδυ έπαιρνε το ορεκτικό της, το «**ματαβρασμένο ρακί**», το σημερινό ούζο, σαν να λέμε.

» Ο Σταυράκ-μπέης, επειδή, φαίνεται, είχε ιδιαίτερη αγάπη στο ποτό αυτό, επήγε κάποτε ας το εργοστάσιο του Δ. Δουμενικιώτη και εκεί επιτόπου, όπως λέμε, του συνέστηκε να προσθέσει και κάποια άλλη ουσία, για να βγει ρακί σε καλύτερη ποιότητα. Και πράγματι, όταν έγινε η απόσταξις σύμφωνα με τη συμβουλή του γιατρού κι επήγαν οι τρεις φίλοι να δοκιμάσουν το απόσταγμα της ημέρας εκείνης, ο Αντώνιος Μακρής πρώτος, μόλις το εδοκίμασε, υπερευχαριστήθηκε και ανεφώνησε: «Μωρέ, τι είναι αυτό; Αυτό είναι ούζο Μασσαλίας!»

» Και έτσι από τότε βγήκε το όνομα του ούζου.

» Αυτό τώρα θα ρωτήσει κανείς, τι ήθελε να πει ο μακαρίτης Αντ. Μακρής, ο νονός του ούζου, με τις λέξεις «ούζο Μασσαλίας», από τις οποίες έμεινε κατόπιν η λέξις ο ύ ζ ο ως ονομασία του «**ματαβρασμένου ρακιού**» καλής ποιότητας;

» Στον Τύρναβο γίνεται ανέκαθεν και καλλιέργεια μεταξοσκωλήκων και παράγονται κάθε χρόνο κουκούλια σε μεγάλη ποσότητα. Από τα κουκούλια λοιπόν αυτά, τα εκλεκτότερα μπαλαρίζονταν τα χρόνια εκείνα σε ιδιαίτερες μπάλες και στέλλονταν στο Βόλο για την Ευρώπη, με την επιγραφή *uso Massalia*, ήτοι «**προς χρήσιν της Μασσαλίας**».

» Εσήμαινε δηλαδή η φράσις αυτή (*uso Massalia*) στο εμπόριο των κουκουλιών την εκλεκτήν ποιότητα και αυτό ήθελε να πει ο μακαρίτης Μακρής με την αναφώνηση του, χωρίς να το φαντάζεται βέβαια τότε, ότι γίνονταν δημιουργός μιας λέξεως.

Πηγή: Άρθρα και Μελετήματα (επιμέλεια Ν. Α. Τζάρτζανος), Εκδόσεις Κ. Κακουλίδη.